

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande gällande betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14)

Er beteckning: KN2025/01042

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Jönköpings län tillstyrker i huvudsak utredningens förslag men lämnar följande synpunkter.

En utökad vandelsprövning riskerar att förlänga handläggningstiden för anmälnings- eller tillståndsärenden.

När det gäller vandelsprövning vid byte av verksamhetsutövare (avsnitt 7.3.4) anser Länsstyrelsen att samverkan och utbyte ska kunna ske mellan tillsynsmyndigheterna.

Förslaget att verksamheter inte får tas över innan tillsynsmyndigheten fattat beslut i ärendet riskerar att medföra att verksamhetsutövare, under en inledande övertagsperiod, inte kan bedriva verksamheten om tillsynsmyndigheten behöver prioritera andra ärenden.

För att det ska vara möjligt att hindra att olämpliga aktörer bedriver miljöfarlig verksamhet bör god vandel vara ett krav även för pågående verksamheter och tillsynsmyndigheten bör få information om aktörer med pågående B-verksamheter döms för brott.

Flera av förslagen kommer innebära en ökad arbetsbelastning och nya arbetsuppgifter för länsstyrelserna och det krävs därmed att länsstyrelserna får resurser som motsvarar den ökade arbetsbelastningen.

Det är viktigt med tydlighet för vilka kriterier och situationer som behöver vara uppnådda för att räknas som särskilda skäl när det ska beslutas om ett ärende ska lämnas över mellan tillsynsmyndigheter.

Timavgiften för länsstyrelsens handläggning har inte ändrats på senare tid vilket innebär att den inte motsvarar dagens penningvärde och behöver räknas upp. Länsstyrelsen anser även att det är viktigt att beloppen för timavgiften och miljöskaktionsavgifterna kontinuerligt ses över och räknas upp så de stämmer överens med aktuellt penningvärde.

Enligt utredningen bör länsstyrelserna verka för samordning både i det brottsförebyggande uppdraget och i sin tillsynsvägledning. Det finns redan en viss samverkan mellan det brottsförebyggande uppdraget och tillsynen men samordning är något utöver det. Därför behöver detta förslag formuleras som ett uppdrag samt komma med en finansiering.

I Polisregion Öst kan en gemensam regional lägesbild för alla tre län vara svår att använda på läns- och lokal nivå då miljöbrottsligheten varierar mellan länen och för att lägesbilden behöver vara ett så bra underlag som möjligt för att myndigheterna ska kunna prioritera sina resurser.

Länsstyrelsen anser att det är för ofta att ta fram lägesbilder för miljöbrottsligheten i länet varje år. Framtagandet av lägesbilden bör i stället stämma överens med tidsintervallet för de lägesbilder som kommunerna tar fram i samband med sitt brottsförebyggande arbete (minst vartannat år).

Länsstyrelsen anser att det är svårt att tillämpa sanktionsväxling i ärenden som kräver mer omfattande utredningar eller bedömningar. Länsstyrelsen anser att det ska vara enkelt att bedöma att en överträdelse, som medför miljöskaktionsavgift, har skett. Det är viktigt att konsekvenserna för varje sanktionsväxling är väl utredda och att sanktionsväxlingen inte medför att omfattande utredningsarbete överförs till tillsynsmyndigheten.

När det gäller utredningens förslag om att på regional nivå identifiera, kartlägga och analysera riskerna och metoderna för miljöbrottslighet vill Länsstyrelsen framhålla följande. Det är oklart vilken regional nivå som avses i utredningens förslag. Det behöver även förtydligas om de regionala lägesbilderna tas fram eller bryts ner utifrån länsnivå.

7.3 Utredningens bedömningar och förslag om vandelsprövning för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag när det gäller vandelsprövning för tillståndspliktig verksamhet och anmälningsskyldig verksamhet men lämnar följande synpunkter.

En utökad vandelsprövning (med krav på till exempel samordning med andra myndigheter såsom Skatteverket och Polisen) riskerar att förlänga handläggningstiden för anmälningsskyldiga- eller tillståndsansökningar. Länsstyrelsen ser därför gärna att det tas fram tydliga kriterier för när ett tillstånd inte kan medges. Det kan till exempel vara i form av en central vägledning kring vilka register som ska kontrolleras och vilka handlingar prövningsmyndigheten bör kräva in från sökanden för att styrka vandeln. En sådan vägledning skulle underlätta implementeringen av förslaget.

När det gäller vandelsprövning vid byte av verksamhetsutövare (avsnitt 7.3.4) anser Länsstyrelsen att samverkan och utbyte ska kunna ske mellan tillsynsmyndigheterna, till exempel om en nationell aktör tar över flera miljöfarliga verksamheter där flera kommuner eller länsstyrelser är tillsynsmyndigheter bör vandelsprövning inte behöva göras av alla tillsynsmyndigheter.

I förslaget anges att verksamheter inte får tas över innan tillsynsmyndigheten fattat beslut i ärendet (vilket ska ske inom åtta veckor). Detta är bra för att förhindra att olämpliga aktörer får tillträde till marknaden men riskerar medföra att laglydiga verksamhetsutövare, under en inledande övertagsperiod, inte kan bedriva verksamheten om tillsynsmyndigheten behöver prioritera andra ärenden.

Eftersom majoriteten av alla B-verksamheter, såsom avfallsanläggningar, inte har ett tidsbegränsat tillstånd kommer en vandelsprövning aldrig att ske för dessa (om de inte byter verksamhetsutövare). God vandel bör vara ett krav även för pågående verksamheter. Om olämpliga aktörer ska kunna stoppas krävs att tillsynsmyndigheten får kunskap i om aktörer med pågående B-verksamheter döms för brott.

8.5.2. En kommun ska kunna överlämna ett ärende till länsstyrelsen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men gör följande medskick.

En förutsättning för att ärendet ska kunna lämnas över är att Länsstyrelsen har möjlighet att ta ut en avgift för tillsynen. Utredningen föreslår en avgift på 800 kr för varje hel timmes handläggningstid. Avgiftens storlek har varit samma sedan 1998. Länsstyrelsen anser därför att denna timavgift är för låg och behöver räknas om till dagens penningvärde. Avgiften bör även tillfalla aktuell länsstyrelse.

Det är viktigt med tydlighet för vilka kriterier och situationer som behöver vara uppnådda för att räknas som särskilda skäl när det ska beslutas om ett ärende ska lämnas över mellan tillsynsmyndigheter. Om det uppstår en situation där ett ärende ska lämnas över till en annan kommun eller länsstyrelse måste det finnas tydliga kriterier som bestämmer och som ger trygghet i bedömningen om de särskilda skälen är uppnådda.

8.6.4 Det finns behov av ökad samordning mellan tillsyn och det brottsförebyggande uppdragets

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men vill göra följande medskick. Det finns redan en viss samverkan mellan det brottsförebyggande uppdraget och tillsynen men samordning är något utöver det. Därför behöver detta förslag formuleras som ett uppdrag samt komma med en finansiering.

9.3.4 Den regionala samverkansfunktionens uppdrag och sammansättning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och lämnar följande synpunkter.

Det är oklart vilken regional nivå som avses i utredningens förslag. Länsstyrelsen anser att det behöver förtydligas om det är länens indelning eller Polismyndighetens regionala indelning. Det behöver även förtydligas om de regionala lägesbilderna tas fram eller bryts ner utifrån länsnivå. Information på regionnivå behöver brytas ner

till länsnivå för att det ska vara möjligt att använda informationen effektivt.

I Polisregion Öst, där Jönköpings, Östergötlands och Sörmlands län ingår, kan en gemensam regional lägesbild för alla tre län vara svår att använda på läns- och lokal nivå. Detta beror dels på att miljöbrottsligheten kan variera mycket mellan länen, dels på att lägesbilden behöver vara ett så bra underlag som möjligt för att myndigheterna ska kunna prioritera sina resurser.

Framför allt om lägesbildens ska fungera som ett viktigt och tillförlitligt underlag för kommunernas brottsförebyggande arbete. Länsstyrelsen anser vidare att det är för ofta att ta fram lägesbilder varje år. En sådan lägesbild kommer sannolikt grunda sig i de kommunala lägesbilder som kommunerna är ålagda att ta fram enligt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. I denna lag framgår att kommunerna ska uppdatera lägesbilden minst vartannat år. Det förefaller därför lämpligt att ha samma tidsintervall för den regionala lägesbilden.

Utredningen föreslår att länsstyrelsen får ansvaret för samverkansfunktionen då det redan finns en samverkansfunktion på länsstyrelserna för det brottsförebyggande arbetet och inom avfallsområdet. Det tillkommande arbetet med att ta fram regionala lägesbilder innebär ytterligare arbete och involverar andra kompetenser än den samverkan som redan pågår. Länsstyrelsen förutsätter att det tillkommande arbetet innebär att motsvarande resurser tilldelas. Länsstyrelsen vill även framhålla att det inte tydliggörs vem som ska vara ansvarig eller initiativtagande till de myndighetsgemensamma lägesbilderna.

12 Utredningens bedömningar och förslag om sanktionsväxling

Länsstyrelsen lämnar följande synpunkter på förslaget om sanktionsväxling.

I huvudsak delar länsstyrelsen utredningens bedömning och anser att det är positivt att fler överträdelser beivras genom miljösanktionsavgifter.

Det är svårt att tillämpa sanktionsväxling för ärenden som kräver mer omfattande utredningar eller bedömningar. Länsstyrelsen anser att det ska vara enkelt att bedöma att en överträdelse, som medför

miljösanktionsavgift, har skett. Villkorsbrott är ett exempel på en överträdelse som kan innebära omfattande utredningar och svåra bedömningar innan miljösanktionsavgift kan beslutas. Villkorsbrott kan därför vara olämplig att sanktionsväxla till miljösanktionsavgift då de kan medföra mycket mer resurser för tillsynsmyndigheternas bedömning. Villkorsbrott kan vara väldigt varierande i omfattning vilket gör att miljösanktionens belopp på 75 000 kr för B-verksamheter och 100 000 kr för A-verksamheter bedöms generellt hög, men Länsstyrelsen ser positivt på att det finns möjlighet att sätta ned avgiften vid behov. Länsstyrelsen vill även framföra att den föreslagna sanktionsväxlingen innebär ett ökat resursbehov för myndigheten.

Länsstyrelsen vill även framhålla att miljösanktionerna kontinuerligt behöver ses över och räknas upp så att de inte stannar på en nivå som blir för låg framåt i tiden.

Länsstyrelsen anser att de nya miljösanktionsavgifterna kan komma att generera mer arbete än vad konsekvensanalysen ger vid handen. I utredningen framgår det att tidigare utredningar har haft krav på att det ska vara enkelt att konstatera en överträdelse för att en miljösanktionsavgift ska bli aktuell. I denna utredning anser man att miljösanktionsavgift ska kunna tas ut även om det krävs en utredning eller bedömningar för att konstatera överträdelsen. Länsstyrelsen anser att det i så fall sannolikt innebär mer handläggningstid än vad det tar att upprätta en anmälan om brott. Därtill kommer många fler förseelser att bli sanktionsgrundande. I utredningen medger man att: "Eftersom det är ett stort antal myndigheter som beslutar om miljösanktionsavgifter finns en risk att bedömningarna kommer att skilja sig åt, vilket kan skapa osäkerhet i rättstillämpningen och för verksamhetsutövare." Det innebär ytterligare resursbehov för att enskilda handläggare som beslutar om miljösanktionsavgifter ska vara uppdaterade.

Förslaget innebär att arbetsbelastningen förskjuts från polis och åklagare till tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndighetens arbete kommer att ändras från att bevisbördan ligger på den som begått en överträdelse till att bevisbördan ligger på myndigheten. Det innebär i vissa delar, t.ex. när det gäller samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och ärenden om vattenverksamhet, att tillsynsmyndigheten behöver fler resurser för att kunna hantera ärendena. I utredningen framgår det att "ju mer kontroll som görs från tillsynsmyndigheternas sida, desto fler brott upptäcks. En väl fungerande tillsyn är därför

avgörande för en effektiv miljöbrottsbekämpning.” Paradoxalt nog kan sanktionsväxlingen innebära att färre brott anmäls om tillsynsmyndigheterna får lägga mer tid på administration i stället för aktiv tillsyn ute bland verksamhetsutövare. Om det inte ska bli fallet krävs att tillsynsmyndigheterna får resurser som motsvarar den ökade arbetsbördan som sanktionsväxlingen genererar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med naturvårdshandläggare Karin Bovin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Gustav Enander, enhetschef Anna-Karin Persson och tillförordnad enhetschef Helena Bäckman medverkat.